

LÄNSSTYRELSEN
Göteborgs och Bohus län
Planeringsavdelningen
Naturvårdsenheten

BESLUT

1982-01-25

11.1211-6294-75

delgivningskvitto

Kommunstyrelserna i Kungälv och Stenungsunds
kommuner

**Förklarande av område inom hemmanen Holmevatten, Svartedalen, Hålt, Bjurhålt,
Dals Östergård och Komperöd i Kungälv och Stenungsunds kommuner som
naturreservat**

Svartedalsområdet har sedan tidigt på 1960-talet tilldragit sig intresse i markanvändningsplaneringen både regionalt och kommunalt. I samband med den fysiska riksplaneringen åsattes området riksintresse för naturvård och friluftsliv. Noggranna inventeringar av natur och olika sorters markanvändning i Svartedalsområdet utfördes av Göteborgsregionens kommunalförbund under åren 1973-1975. I den översiktliga inventeringsrapporten 1973 redogöres bl a för områden med speciella naturkvaliteter. Bland de delområden som därvid visat sig ha speciella naturvärden framstår särskilt ett kuperat område från Holmevatten och Torregårdsvatten i norr till och med Härsevatten i söder. Detta område har i planeringen betecknats som "vildmarksområdet".

"Vildmarksområdets" naturvärden har särskilt redovisats i kommunalförbundets rapport 1975. Den främsta kvaliteten är den relativa orördheten. Frånvaron av större ingrepp i detta sjö-, skogs-, myr- och hållmarkslandskap har inneburit att växtsamhällena här över stora ytor står nära klimax i sin utveckling. Området har visat sig mycket representativt för kustnära skogsområden i Västsverige. Kryptogamfloran har stort vetenskapligt värde. Fredade skogsområden av detta slag saknas helt i denna del av landet. Som referensområde för jämförande miljöforskning har området utomordentliga kvaliteter. Detta har lett till att statens naturvårdsverk utvalt detta som ett av åtta områden i landet, inom vilka man kommer att bedriva intensiva miljövårdsstudier inom ramen för PMK-projektet (Program för övervakning av miljökvalitet)

För att förhindra exploatering i olika former under en förhandlingsperiod har området genom förordnande enligt 11 § naturvårdslagen (länsstyrelsens beslut 1975-12-17 och 1978-12-17) skyddats temporärt. Under denna tid har de bägge länsstyrelserna och naturvårdsverket fört förhandlingar med markägarna inom området i syfte att förvärva marken. I Göteborgs och Bohus län har nu avtal om förvärfv slutits för 271 ha av hela arealen på 276 ha. Även i Älvsborgs län har man nått långt i förhandlingsuppgörelser.

I den kommunala planeringen finns god förankring för reservatbildningen såväl i respektive markanvändningsplaner som i kommunöversikter. Vid samråd och i remisser har kommunerna haft intet att erinra mot de aviserade åtgärderna. Detsamma gäller

skogsvårdsstyrelsen i länet. Vid det slutliga utarbetandet av reservatföreskrifterna har förutom de bägge länsstyrelserna deltagit representanter för Göteborgsregionens kommunalförbund, statens naturvårdsverk och en arrenderande fiskevårdsförening.

De centrala delarna av Svartedalsområdet utgör ett förhållandevis orört och för västsvensk natur representativt område av skog, myr, sjö och hållmark, där växtsamhällena står nära klimax i sin utveckling. För jämförande miljöforskning och studier kommer det aktuella området att få mycket stor betydelse i framtiden. I syfte att bevara dessa värden och möjligheter till miljöforskning förklarar länsstyrelsen med stöd av 7 § naturvårdslagen som naturreservat det område som avgränsats på karta, bilaga A.

Med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen förordnar länsstyrelsen att de föreskrifter som upptagits i bilaga B skall gälla för reservatet.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, jordbruksdepartementet, enligt bilaga (formulär 3).

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. I styrelsens sammanträde deltog landshövdingen Åke Norling, ledamöterna Werner Olsson, Olle Jansson, Lars-Åke Skager, Erling Sundwall, Curt Glimje, Rune Thorén, Ingemar Svensson, Bengt-Olof Thylén, Kjell A Mattsson, Kerstin Sandborg, Elof Karlsson samt Bertil Nilson.

I den slutliga handläggningen deltog även länsrådet John Hägglund, naturvårdsdirektören Bengt-Erik Olsson, förste länsassessorn Carl-Otto Lindberg, länsarkitekten Ingegerd Ågren, överlantmätaren Hans Busck och byrådirektören Carl-Axel Jansson, den sistnämnde föredragande.

Åke Norling

Carl-Axel Jansson

Bilagor

A Karta

B Reservatföreskrifter

Besvärshänvisning

Föreskrifter för naturreservatet Svartedalen i Kungälv och Stenungsunds kommuner

- A Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet.

Förutom föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

- 1 spränga, schakta, gräva, dika, tippa och fylla ut eller på annat sätt påverka ytbildning
- 2 genom anordningar ändra vattenståndet i sjöar och vattendrag
- 3 bedriva täkt i någon form
- 4 anlägga väg
- 5 uppföra ny byggnad, brygga eller annan anläggning
- 6 uppföra mast, torn eller liknande anordning
- 7 anordna upplag
- 8 dra fram mark- eller luftledning
- 9 avverka träd och buskar, upparbeta och bortforsla virke, så och plantera; förbudet utgör inte hinder för underhåll av den s k Bohusleden genom området
- 10 använda kemiska bekämpningsmedel eller växtnäringsämnen
- 11 plantera in för området främmande växter eller djur
- 12 utan länsstyrelsens tillstånd kalka på mark och i vatten
- 13 utan länsstyrelsens tillstånd bedriva jakt eller fiske efter det nu gällande kontrakt om upplåtelse av jakt- eller fiskerätt upphört att gälla.

- B Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

Mark och vatten kan efter länsstyrelsens medgivande tas i anspråk för miljökontroll och forskningsverksamhet.

- C Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom området.

Förutom föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

- 1 göra upp eld annat än på av länsstyrelsen anvisad plats

- 2 framföra motordrivnet fordon med undantag för vägen fram till Härsevattens sydända
- 3 arrangera idrottstävling, läger eller liknande
- 4 plocka blommor, gräva upp växter samt insamla mossor och lavar
- 5 tälta eller ställa upp husvagn

D Bestämmelser enligt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen.

- 1 Syftet med vården och naturvårdsförvaltningen är att bevara ett i huvudsak orört område representativt för västsvensk skogsnatur. Området skall utgöra referensområde för miljökontroll och forskning samt utvecklas fritt.
- 2 Naturvårdsförvaltare är domänverket.
- 3 Skötselplan skall upprättas och efter samråd med berörda markägare och naturvårdsverket fastställas av länsstyrelsen.
- 4 Naturvårdsförvaltaren skall fortlöpande samråda med markägarna och länsstyrelsen.
- 5 Utmärkning av naturreservatet skall ske i enlighet med av naturvårdsverket utfärdade anvisningar.

**LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND**

**BESLUT
1999-01-29**

**Diarienummer
231-18104-98**

Miljöavdelningen
Naturvårdsenheten
Bengt Frizell

Rek + MB

Skogssällskapet
Box 5083
402 22 Göteborg

Naturvårdsverket
10648 STOCKHOLM

Svartedalens Natur- och Friluftsområde Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut enligt 7 kap 4 § miljöbalken
Ändamål
Föreskrifter
Uppgifter om naturreservatet
Beskrivning av området
Områdets betydelse och behov av skydd och vård
Ärendets beredning

Bilagor

Bilaga 1. Illustrationskarta till beslutet
Bilaga 2. Skötselplan med karta
Bilaga 3. Hur man överklagar
Bilaga 4. Sändlista

Beslut enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Länsstyrelsen beslutar att de delar av det beskrivna området som avgränsats med svart begränsningslinje på bifogad karta (bilaga 1) av skäl som anges nedan skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (MB). Förordnandet omfattar enbart mark som vid ovan angivet beslutsdatum tillhör Statens Naturvårdsverk och Skogssällskapet. Länsstyrelsen beslutar vidare att gällande beslut om naturvårdsområde för Svartedalen (Länsstyrelsens beslut 1996-12-20; dnr. 2311-8919-96) upphävs när beslutet om naturreservat vinner laga kraft.

Enligt 7 kap 4 § MB får Länsstyrelsen förklara ett område som naturreservat för att bevara den biologiska mångfalden, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Ändamål

Ändamålet med naturreservatet Svartedalens Natur- och friluftsområde är att bevara ett större sammanhängande skogsområde av stor betydelse för naturvård och friluftsliv. Området uppvisar även många rester efter det äldre kulturlandskapet präglad av bl a ljunghedsdrift. Viss flora och fauna knutna till sådana miljöer skall bevaras genom aktiva vårdinsatser.

Föreliggande områdesskydd är samtidigt en del i arbetet med att fullfölja Sveriges internationella åtaganden vad gäller skydd av värdefull natur.

Ändamålet skall tryggas genom att

- Skogsskötseln bedrivs med inriktning mot naturskogar huvudsakligen i fri utveckling inom vissa delar av reservatet (naturskogsområdet). På övriga marker anpassas skötseln till friluftslivets samt natur- och kulturminnesvårdens krav inom ramen för ett certifierat, ekonomiskt skogsbruk.
- Flora och fauna gynnas där så är påkallat genom olika åtgärder t.ex. slåtter, bete, bränning, överdämning m.m. Ansvars- och nyckelarter uppmärksammas särskilt.
- Lämnningar efter kulturhistoriskt intressanta odlings- och bebyggelsemiljöer skyddas och vårdas.
- Allmänhetens tillgång till fiskevatten bibehålls i nuvarande omfattning. Skötsel och restaurering av sjöar och vattendrag inriktas långsiktigt på en ökande andel naturligt förekommande arter av fisk och övriga organismer.
- Stor restriktivitet iakttages beträffande bebyggelse, skogsbilvägar, ledningsdragningar och annan exploatering.
- Allmänhetens behov av information och anordningar för bibehållen tillgänglighet tillgodoses.
- En aktiv förvaltning med erforderliga resurser tillskapas.

Föreskrifter för Naturreservatet Svartedalen

För området skall gälla de föreskrifter enligt 7 kap 5-6 §§ samt 3 och 21 §§ förordningen

(1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken vilka anges nedan. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 2.

- A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet.

Det är förbjudet att

- 1 Uppföra byggnader och anläggningar*. Förbudet skall inte utgöra hinder att efter bygglov av kommun, i de fall sådant lov krävs, och efter tillstånd från Länsstyrelsen uppföra:
 - Av våda förstörd byggnad
 - Tillbyggnad och ombyggnad
 - Byggnad i omedelbar närhet av befintlig bostadsbebyggelse
 - Ekonomibyggnad för jord- och skogsbrukets behov
 - Mindre anläggningar i anslutning till befintlig bebyggelse.
 - Byggnad i syfte att tillgodose allmänhetens behov av lokaler för information, värmestugor, toaletter och motsvarande.
- 2 Avverka skog, plantera eller utföra röjningar på annat sätt än vad som framgår av fastställd skötselplan. Föreskriften utgör ej hinder mot underhållsröjningar i kraftledningsgator. Inom område som på beslutskartan (bilaga 1) angivits som naturskog skall skogen lämnas till fri utveckling mot naturskog med undantag för sådana åtgärder som kan behövas för att skydda och gynna den biologiska mångfalden. Inom övriga områden är skogsbruk tillåtet och bedrivs ekonomiskt, certifierat inom ramen för skogsvårdslagens hänsynsregler.
- 3 Spränga, schakta, dika, tippa och fylla ut. Förbudet gäller inte normala underhållsåtgärder på vägar i området eller för uppförande av anläggningar enligt punkt 1 samt i samband med jord- eller skogsbruk.
- 4 Anlägga ny bilväg. Förbudet omfattar inte för skogsbruket nödvändiga kompletteringar av skogsbilvägnätet utanför naturskogsområdet.
- 5 Anordna upplag annat än för jordbrukets och skogsbrukets behov.
- 6 Gödsla eller behandla mark med kemiska preparat. Kalkning och vitaliseringsgödsling på skogsmark utanför naturskogsområdet får dock ske efter kalkningsplan som godkänts av Länsstyrelsen liksom punktbehandling av trädplantor i samband med skogsföryngring får utföras med godkända preparat.
- 7 Behandla sjöar och vattendrag med kemiska preparat. Kalkning får dock ske sjö eller vattendrag efter kalkningsplan som godkänts av Länsstyrelsen.
- 8 Genom anordningar ändra vattenståndet i sjöar eller vattendrag utöver tillerkänd rätt i vattendom eller syneförrättning.
- 9 Inom naturskogsområdet bedriva annan jakt än älgjakt. I de fall jakträttupplåtelser finnes gäller dessa.
- 10 Bedriva täkt med undantag för husbehovstäkt.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

- 11 Framdraga luftledning eller ledning i jord
- 12 Utplantera fisk

**/ Med byggnader och anläggningar avses plan- och bygglagens begrepp (Plan- och bygglagen 8 kap 1 och 2 §§, se bilaga 2) samt i övrigt anläggningar med betydande miljöpåverkan.*

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om vård och förvaltning.

- 1 Förvaltaren äger rätt att uppföra enkla raststugor och toaletter, uppsätta uppsamlingskärl för papper och avfall, anordna rastplatser, parkeringsplatser och eldplatser allt i enlighet med fastställd skötselplan.
- 2 Förvaltaren äger rätt att anlägga gångvägar och stigar i enlighet med fastställd skötselplan samt utföra erforderliga röjningar och andra åtgärder som kan krävas för att hålla dessa tillgängliga för allmänheten.
- 3 Förvaltaren äger rätt att utplacera erforderliga informationsskyltar och utmärka reservatets gränser.
- 4 Förvaltaren äger rätt att uppföra och underhålla parkeringsplatser i enlighet med skötselplan.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Det är inte tillåtet att

- 1 Framföra motorcykel eller moped på andra än för biltrafik tillåtna vägar. Naturvårdsförvaltaren kan medge undantag för handikappfordon.
- 2 Färdas med båt, kanot eller motsvarande i andra än av förvaltaren anvisade sjöar.
- 3 Ställa upp husvagn/husbil på annat än av förvaltaren anvisad plats där uppställning får ske under högst ett dygn.
- 4 Göra upp eld annat än på platser anvisade av naturvårdsförvaltaren.
- 5 Rida eller cykla på iordningställda och markerade gångstigar och gångvägar.
- 6 Framföra motordrivna båtar.
- 7 Medföra ej kopplad hund.

D. Bestämmelser angående vård och förvaltning enligt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Syftet med vården och naturvårdsförvaltningen är att

- tillse och värna natur- och kulturlandskapet samt genom olika åtgärder främja utvecklingen av den biologiska mångfalden
- genom åtgärder skonsamma för naturvärdena göra området tillgängligt för besökande
- genom olika åtgärder motverka markslitage och andra företeelser som inverkar negativt på den ostörda karaktären

Till naturvårdsförvaltare utses Västkoststiftelsen som skall ha ett övergripande och samordnande ansvar över den praktiska förvaltningen samt ett särskilt ansvar för utmärkning, skyltning, information samt anläggningar för friluftslivets behov. Naturvårdsförvaltningen utföres i nära samverkan med markägarna d.v.s. Naturvårdsverket och Skogssällskapet. Skogssällskapet kommer därvid genom uppdrag att ansvara för arrenden och andra upplåtelser

vad avser skogs- och markvården, vägnätet, jakt och fiske samt faunavård för de delar av området som ägs av staten.

Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt av Länsstyrelsen fastställd skötselplan (Bilaga 2). Målsättningar och riktlinjer beträffande de olika skötselzonerna gäller utan begränsning i tiden. Behovet av detaljåtgärder för att nå uppställda målsättningar i skötselplanen kan komma att förändras från tid till annan varför en översyn i detta hänseende bör ske med 10 års mellanrum. Skötselplanen omfattar även det befintliga naturreservatet Svartedalens Vildmarksområde.

Uppgifter om naturreservatet

(en mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen, bilaga 2)

Namn: Svartedalens natur- och friluftsområde.

Areal: Totalt 2 808 hektar, varav 1180 hektar naturskog och 191 hektar sjö.

Markägare: Stiftelsen Skogssällskapet och Staten genom Naturvårdsverket

Naturvårdsförvaltare: Västkuststiftelsen

Kommuner: Kungälv, Stenungsund och Lilla Edet

Dokumentation

Området berörs av ett flertal utredningar och beskrivningar. GF Konsult AB har på uppdrag av Länsstyrelsen, Kungälvs och Stenungsunds kommuner samt Stiftelsen för Västsvenska fritidsområden genomfört en utredning och värdebeskrivning av kronoparkerna inom Svartedalen (Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, GF Konsult AB. Lindqvist M, Sjöstedt O. 1996. Svartedalen, en försvinnande vildmark. Länsstyrelsen Rapport 1996:2). GF Konsult har vidare i en fördjupningsrapport 1997 lämnat ytterligare dokumentation avseende de mest skyddsvärda skogsbiotoperna (Länsstyrelsen Rapport 1997:5) I rapporterna ges utförliga referenser på befintlig dokumentation över området.

Allmän beskrivning av Svartedalen och naturreservatet

(en mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen, bilaga 2)

Det föreslagna naturreservatet utgör tillsammans med det äldre reservatet kärnan Svartedalsområdet som i vid mening omfattar över 20 000 hektar. Svartedalsområdet är ett av sydvästra Sveriges största sammanhängande skogs- och vildmarks områden. Det berör Kungälvs, Stenungsunds och Lilla Edets kommuner i Västra Götalands län. Själva namnet Svartedalen har under många år varit omgivet av en doft av mystik, vildmark, storskog, vresig natur och förknippas med en rad olika friluftsaktiviteter som sportfiske, skogsvandringar, svamp- och bärplockning, orientering m m.

Ett ca 12 000 hektar stort område i Svartedalen utgör område av riksintresse för friluftslivet. Delar av området är även av riksintresse för naturvården. Svartedalen har under ett par decennier varit ett av Göteborgsregionens stora natur- och friluftsområden, på bekvämt avstånd från storstaden Göteborg och nära Kungälv, Stenungsund och Lilla Edet. Kommunerna har i sina översiktsplaner pekat ut Svartedalen som ett område med stora kvaliteter och med ett behov av skydd till förmån för naturvård och friluftsliv.

En stor del av markerna i Svartedalen, ca 4600 hektar, ägdes tidigare av staten genom

Domänverket i form av sju stycken sk kronoparker. I samband med bolagiseringen och bildandet av Assi-Domän AB inleddes under 1995 en utförsäljning av markinnehavet i Västra Götaland. För att klara ut frågor kring områdets framtid som ett regionalt natur- och friluftsområde inleddes under 1995 en dialog mellan Assi Domän och företrädare för Länsstyrelsen, Kungälv och Stenungsunds kommuner samt Västkuststiftelsen. Detta arbete har i och med detta beslut resulterat ett samlat skydd för det centrala skogsområdet i Svartedalen omfattande närmare 3 500 hektar varav 270 hektar är sjö. Närmare 60 % av skogsmarken eller ca 1 800 hektar är undantaget från skogsbruk.

Rikt friluftsliv

Svartedalen som helhet och det tidigare kronoparksområdet i synnerhet har mycket stora värden för friluftslivet. Den grundläggande förutsättningen för dessa är stora arealer med förhållandevis opåverkad skogsmiljö i kombination med sjörikedom. Ett flertal friluftsaktiviteter förekommer i området, såsom strövande, bär- och svampplockning, sportfiske, orientering, kanotpaddling, hundklubbssamverksamhet m m. Ett flertal strövstigar finns i området. Bohusleden går i nordsydlig riktning genom hela centrala Svartedalen.

Det faktum att man i början av 90-talet uppmätte 9 000-12 000 passerande fordon per månad vid Grandalen som är den stora infarten till området under månaderna april-juni kan ge en uppfattning om områdets attraktivitet. Svartedalen är välbesökt även vintertid p g a goda snö- och isförhållanden.

Domänverket bidrog sedan 1960-talet aktivt till att utveckla området för friluftsliv framför allt genom att anlägga fiskevatten, märka ut leder samt öppna och underhålla vägnätet för allmänheten.

Höga naturvärden

I likhet med en stor del av övriga sydvästra Sverige var Svartedalen bara för ett sekel sedan ett i stort sett skogslöst landskap p g a människans intensiva nyttjande av skogen och behovet av betesmark. Under flera hundra år bestod området till stor del av öppna, betade ljunghedar. Flera namn i området såsom Grandalen, Timmervatten, Bokedalen och Björkekärr vittnar dock om att Svartedalen ännu längre tillbaka i tiden varit lika skogklätt som idag. Merparten av den äldre skog som idag återfinns inom det f.d. kronoparksområdet anlades i början av 1900-talet. Mindre delar av området, 20-25 hektar, hyser äldre skog som är upp till 130 år.

I samband med planeringen för ett skydd över delar av det tidigare kronoparksområdet har inventeringar genomförts som visar på en hel del tidigare okända naturvärden, främst beträffande lav- och svampfloran. Ett relativt stort antal hotade och sällsynta arter är knutna till de begränsade områden som under en lång period varit skogs- eller trädbevuxna. Framför allt hittar man dessa arter på ädellövträd i anslutning till gamla torp eller i branter. I vissa områden finns också barrskogsbestånd av naturskogskaraktär där inslaget av döda träd är stort, vilket är en betydelsefull faktor för många arter.

Fläckvis förekommer i Svartedalen (utanför reservatsområdet) kalkinslag i berggrunden, vilket givit upphov till en rik och intressant flora. Ranebo lund är en sedan länge högintressant lokal i det hänseendet, men även inom andra delar av det f.d. kronoparksområdet finns

liknande lokaler. Det gäller t ex områden kring St Äggdalssjön och öster om Håltesjön. Svartedalen är vidare av särskild betydelse när det gäller idag sällsynta arter av johannesört, knutna till det för ett sekel sedan dominerande öppna ljunghedslandskapet. I Svartedalen finns 80-90 % av den rödlistade hedjohannesörten totala bestånd i landet.

Även när det gäller fågellivet är Svartedalen sedan länge ett känt område. Flera av våra "vildmarksfåglar" har goda fästen här, låt vara att vissa av dem såsom tjädern minskat på senare tid. Svartedalen är känt som ett ugglerikt område med tillhåll för bl a pärluggla, sparvuggla och berguv. Andra vildmarksfåglar i området är storlom, fiskgjuse och järpe. I å- och bäckdalgångar, främst i Svartedalens yttre delar, finns mycket goda bestånd av strömstare och forsärla.

Viktigt för forskning och miljöövervakning

Sedan 1970-talet har Svartedalen varit en viktig hörnsten i regional miljöövervakning och forskning om förurning m m. Inom det befintliga naturreservatet studeras förändringar och trender i mark, grundvatten, vegetation, fågelfauna m m. Det s k Gårdsjöprojektet i norra Svartedalen utanför reservatsområdet är internationellt känt för sin förurningsforskning.

Behov av skydd

Områdets stora dokumenterade värden för friluftslivet har givits ett gott skydd vad avser säkrandet av tillgänglighet, behov anläggningar etc. genom naturvårdsförordnandet från 1997. I planeringsarbetet framkom dock tydligt behovet av orörda gammelskogsmiljöer för friluftslivet. De inventeringar av områdets biologiska värden som utförts under senare år har dessutom visat på höga naturvärden knutna till en åldrande skogsmark. Bristen på åldrig skogsmark är mycket stor i södra Sverige där för närvarande mindre än 1 procent av skogsmarken skyddas från för tidig avverkning. Den allmänna uppfattningen bland ekologer och skogsforskare är att en större andel av skogsmarken behöver ett långsiktigt skydd om inte väsentliga förluster i den biologiska mångfalden skall uppstå. I södra Sverige saknas större sammanhängande äldre skogar. Kontinuitet med tidigare skogsgenerationer förekommer endast fragmentariskt. Skogarna i Svartedalen utgör inget undantag. Länsstyrelsen gör dock den bedömningen att skogarna i Svartedalen på sikt kommer att utveckla många av naturskogens karaktärer om den får tillåtas att utvecklas fritt.

Planeringsbakgrund

Svartedalen har åtminstone sedan 1960-talet funnits med i olika regionala planeringssammanhang. Under 1970-talet genomförde Göteborgsregionens kommunalförbund flera större inventeringar och utredningar om Svartedalen där områdets värden och behov av skydd framhölls. Det hela resulterade i att Svartedalens centrala vildmarksområde på 655 ha skyddades som naturreservat 1982. Under 1996 har det biologiskt mycket värdefulla Domänreservatet Ranebolund avsatts som naturreservat. Övriga delar av Svartedalen har hittills förblivit utan formellt skydd.

Svartedalen eller delar av Svartedalen har i fysisk planering åsatts riksintresse för såväl friluftslivet som den vetenskapliga och kulturella naturvärden. Riksintressena har fastställts genom beslut 1987-12-21 av Naturvårdsverket. Riksintresset har erkänts i respektive kommuners planering med i stort sett de gränser som angivits den fysiska riksplaneringens underlagsmaterial. Samma gränsdragning har gjorts det förslag till naturvårdsplan som finns

för kommunerna inom Göteborgsregionen.

I den kommunala och statliga regionala planeringen rörande Svartedalen finns således uttalat att Svartedalen skall bestå som en resurs för rörligt friluftsliv och naturvård. Förslag att skydda delar av området är väl förankrade i de kommunala översiktsplanerna.

Sedan Assi Domän under 1995 aviserat utförsäljning av området bildades i juni 1995 en arbetsgrupp bestående av Länsstyrelsen, Kungälv kommun samt Väst kuststiftelsen för att närmare utreda frågor kring ett framtida bevarande. Under hösten samma år anslöt sig även Stenungsunds kommun till gruppen. Assi Domän AB har hela tiden varit representerad i gruppen.

Arbetsgruppen uppdrog åt GF Konsult AB att utföra en sammanställning och värdebeskrivning av områdets natur- och friluftsvärden som underlag för avgränsning och skyddsföreskrifter för området. Utredningens resultat presenterades för arbetsgruppen vid årsskiftet 95/96.

Utredningen föreslog bl a att:

- ett stort naturvårdsområde bildas som säkrar friluftslivets intressen i Svartedalen
- det befintliga naturreservatet utökas väsentligt i söder, väster, öster och nord-öst.
- större delen av området bibehålls som en samlad bruksenhet (fastighet).
- ytterligare infrastruktur förhindras inom Svartedalen.

Ärendets beredning

Med utgångspunkt från utredningen och gjorda ställningstaganden i den kommunala översiktliga planeringen togs en strategi för säkerställandet över delar av kronoparkerna fram och förankrades inom arbetsgruppen inkl Assi Domän AB under våren 1996. Strategin antogs som ett gemensamt inriktningsdokument samt undertecknades av berörda parter vid en presskonferens på Länsstyrelsen i juni 1996.

Utgångspunkten för strategin var att området skulle kunna nyttjas av allmänheten nuvarande omfattning. Arbetsgruppen enades därför om att ett ca 2 600 hektar stort område borde avsättas som naturvårdsområde. I strategin ingick även att undersöka förutsättningarna för ett långsiktigt säkerställande av skogsmarken inom de centrala delarna av området (ca 1 400 hektar) som en fortsättning söderut av det befintliga reservatet. Bildandet av ett naturvårdsområde skulle ske med ASSI Domän AB som markägare och i alla delar vara genomförd senast 1998-06-30.

Ett förslag till beslut om naturvårdsområde enligt 19 § naturvårdslagen remitterades under sommaren 1996 till ASSI Domän AB, Kungälv och Stenungsunds kommuner, Väst kuststiftelsen samt Naturvårdsverket. Samtliga remissinstanser tillstyrkte förslaget. Ett slutligt beslut förelåg i december 1996 (Länsstyrelsens beslut 1996-12-20, dnr. 2311-8919-96) och vann laga kraft under januari 1997.

Under planeringens gång anslöt Lilla Edets kommun och den dåvarande Länsstyrelsen i Älvsborgs län till utredningsarbetet och arbetsgruppen. Inom kronoparken Torskog genomfördes en inventering och särskilt skyddsvärda områden avgränsades.

I överenskommelsen från 1996 ingick även att gemensamt söka verka för att det nya ägarskapet inom naturvårdsområdet om möjligt samlades på en markägare. Under hösten 1997 träffades som ett led i detta arbete en överenskommelse om köp mellan ASSI Domän AB och Skogssällskapet avseende hela naturvårdsområdet samt f d Kronoparken Torskog.

Under 1997 påbörjades samtidigt ett omfattande förankringsarbete i syfte att nå en finansiering för säkrandet av den gamla skogen i området. Förhandlingar inleddes mellan Naturvårdsverket och Assi Domän AB om förvärv av delar av det bildade naturvårdsområdet. Förhandlingarna fortsatte därefter med den nye markägaren, Skogssällskapet och resulterade i att Naturvårdsverket förvärvade ett 540 hektar stort område i anslutning till och söder om det befintliga naturreservatet. Kostnaden för detta köp uppgick till 9,5 miljoner kronor

Mellan Skogssällskapet, Kungälv kommun, Stenungsunds kommun, Lilla Edets kommun samt Väst kuststiftelsen slöts i juni 1998 ett avtal som medger att naturreservat inrättas på Skogssällskapets marker med en inriktning och avgränsning enligt föreliggande förslag till beslut. Som kompensation för inskränkningar rätten att nyttja fastigheten för skogsbruk inom naturskogsområdet erhöll Skogssällskapet 9,5 miljoner kronor.

Remiss

Inlämnade synpunkter och anspråk

Ett förslag till beslut enligt 7 § naturvårdslagen remitterades till berörda markägare och kommuner under maj 1998.

Från Skogssällskapet anfördes att beslutet om naturreservat endast borde gälla de delar av området där inskränkningar i pågående markanvändning föreslogs. I övrigt borde befintligt förordnande enligt 19 § vara tillräckligt.

Från Naturvårdsverket har lämnats synpunkter på jakten. Naturvårdsverket anser att ingen jakt bör förekomma inom det av staten ägda området sedan befintliga jaktarrenden löpt ut. Naturvårdsverket har även getts möjligheter att avge yttrande över Skogssällskapets ovan nämnda synpunkter på omfattningen av reservatbildningen. Naturvårdsverket menar att hela området skall omfattas av reservatbildningen mot bakgrund av miljöbalkens införande där begreppet naturvårdsområde utgår. Enligt övergångsbestämmelserna till miljöbalken skall områden bildade som naturvårdsområden betraktas som naturreservat och benämnas som sådana efter miljöbalkens planerade ikraftträdande den 1 januari 1999.

Kommunerna tillstyrker reservatbildningen med smärre förslag till ändringar. Föreningen "Rädda Svartedalens Vildmark" har deltagit i arbetsgruppen vid utformandet av bilagda skötselplan. Föreningen representerar ett flertal lokala organisationer bl.a. Naturskyddsföreningen och Göteborgs ornitologiska förening. Genomgående för föreningens synpunkter på reservatbildningen är att man önskar en högre ambitionsnivå vad gäller såväl skyddsområdets utbredning som innehåll. Föreningen hävdar bl.a. att inom stora områden av det föreslagna reservatet bör en extensiv ljungdrift tas upp. Synpunkter på att beslut och skötselplan i för liten utsträckning behandlar områdets kulturmiljöer har under hand framkommit från bl.a. Bohusläns museum och Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Länsstyrelsens kommentarer

Länsstyrelsen konstaterar att frågan om val av skyddsinstitut är överspelad sedan miljöbalkens ikraftträdande vid årsskiftet 1998/99. Länsstyrelsen har i beslutstexter och i skötselplan samt på bilagda kartor tydligt angivit vilka områden som skall undantas från skogsbruk (naturskog) och vilka områden som får brukas. Länsstyrelsen menar att ett zoneringsstänkande med olika grader av skogsskydd inom ett naturreservat är både rimligt och önskvärt med tanke på bl.a. skogsskyddsaspekter och möjligheten att kanalisera störande aktiviteter samt anläggningar på ett sätt som bevarar vildmarkskaraktären inom naturskogsområdet inklusive det befintliga naturreservatet.

Beträffande jaktfrågorna har Länsstyrelsen valt att i samråd med Skogssällskapet bedriva försöksverksamhet där nuvarande jaktlag involveras i områdets faunavård. Utfallet av denna verksamhet får avgöra omfattningen på jakten inom reservatet när gällande arrenden löper ut om ca 9 år.

Beträffande synpunkterna från de ideella föreningarna är det Länsstyrelsens uppfattning att skötseln av området bör inriktas på ett sådant sätt att växter och djur knutna till ett mer öppet, hävdad ljunghedslandskap och som idag finns kvar i området (t.ex. hedjohannesört) även fortsättningsvis kan bestå i livskraftiga populationer. Ett mer omfattande ljunghedsbruk kan möjligen tas upp i områden utanför naturskogsdelen genom frivilliga överenskommelser med markägaren. Detta är förenligt med reservatets syfte och föreskrifter.

Vad gäller de antikvariska synpunkterna på förslagets bristande behandling av kulturmiljöfrågorna menar Länsstyrelsen att dessa är befogade. Arbetet med att säkerställa området har dock drivits under stor tidspress eftersom de varit kopplade till Assi Domäns utförsäljningar och även inbegripit flera finansiärer. De kulturhistoriska inventeringar som borde ha utförts som underlag för t.ex. skötselplanen har inte hunnits med och det har också saknats resurser för detta. Ändamålsbeskrivningar och föreskrifter är dock utformade på ett sätt att de inte förhindrar ett aktivt arbete med att restaurera och vårda lämningar efter äldre bebyggelse och odling i området. En mer omfattande dokumentation av områdets kulturmiljö bör genomföras inom den närmaste framtiden och resultaten införas i skötselplanen.

Upplysning

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen eller kommunen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge undantag från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut. Om regeringen har förklarat reservatet som ett särskilt skyddsområde enligt rådets direktiv 79/409/EEG senast ändrat genom kommissionens direktiv 97/49/EG, får beslut om att helt eller delvis upphäva områdesskydd, om dispens från skyddsföreskrifter eller om tillstånd enligt sådana föreskrifter inte meddelas utan regeringens tillåtelse. Detta gäller inte om det är uppenbart av verksamheten inte kommer att orsaka mer än obetydlig skada på områdets naturvärden.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 3.

Beslut i ärendet har fattats av Länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutande, f.d. chefsjuristen

Carl-Otto Lindberg samt biträdande miljödirektör Bengt Frizell föredragande.

Göran Bengtsson

Bengt Frizell